

Sammendrag:

Bruk av reisetid ombord på toget

Bedre muligheter til å utnytte reisetida

Kort reisetid til reisemålet er alltid blitt sett på som et meget sterkt konkurransefortrinn i tillegg til pris. Reisetid er et av de viktigste elementene i nytte-kostnadsberegningene. Muligheten til å fylle reisetiden med forskjellige aktiviteter, det være seg produktivt arbeid, utføring av forskjellige oppgaver, underholdning eller god avslapning, kan imidlertid redusere ulemper ved lang reisetid og gi reisetiden en annen verdi enn den tradisjonelt har hatt. Den vil derfor ikke være dødtid, men "aktivitetstid".

De transportmidlene som kan tilby gode muligheter for å gjøre reisetiden om til aktivitetstid, vil få et konkurransefortrinn framfor de som ikke kan tilby tilsvarende.

Muligheten til å utnytte reisetiden er nå i ferd med å endres raskt. Stadig flere av dem som reiser med buss eller tog kan bruke sin reisetid på andre måter enn tidligere, ikke minst gjennom tilgang til informasjons- og kommunikasjons-teknologi (IKT), som bærbare PCer, mobiltelefoner, Internett eller trådløst bredbånd (hvis det er tilgjengelig under reisen). Grensen mellom reisetid og "aktivitetstid" i form av arbeid, sosial kontakt, egenutvikling etc, blir mer diffus når bruk av IKT på ulike måter blir stadig mer vanlig på reisen. Reisetiden blir ikke noe som for enhver pris må være kortest mulig, men den kan derimot gjøres mest mulig innholdsrik.

Spørreundersøkelse på tog

Tilgjengelige undersøkelser om hvordan de reisende bruker reisetiden, er svært få. Mangelen på kunnskap om dette fenomenet gjorde at TØI tok initiativ overfor NSB med forslag om å gjøre en undersøkelse om bruk av reisetiden ombord på enkelte togstrekninger.

Undersøkelsen ble gjennomført som en spørreundersøkelse ombord på ulike togstrekninger, sommeren 2008, før og etter skolens sommerferie i juni og august. Ca 1200 passasjerer besvarte et spørreskjema. Spørreskjemaet omfatter seks hovedtema av spørsmål; opplysninger om den aktuelle togreisen, tidsbruk på reisen, bruk av elektronisk utstyr, togets kvaliteter, spesifikt om arbeidsreisen og opplysninger om den reisende

Et vidt spekter av aktiviteter

Reisetiden brukes på mange forskjellige måter, men for de aller fleste, uansett reisemål, har togreisen et rekreativt element. Godt og vel 60 prosent bruker noe

av tiden til å nyte utsikten eller kikke på sine medpassasjerer. De som er på ferie- og fritidsreiser gjør dette mer enn de som har arbeids- og arbeidsrelaterte reisemål, men også mange av disse slapper av på denne måten. Nesten hver tredje passasjer bruker deler av reisetiden til å slumre eller sove, og her er det ingen forskjell mellom de ulike gruppene av reisende.

Mer enn halvparten av dem som er på arbeidsreise eller andre arbeidsrelaterte reiser, som i dette tilfellet kan være forretningsreiser og reiser i forbindelse med kurs eller konferanser, bruker tiden til arbeid, og det er også det enkeltgjøremålet de bruker mest tid på underveis. Omtrent halvparten sier at arbeidet i stor eller noen grad kan utføres i løpet av togreisen.

Det sosiale aspektet ved reisen er viktig for dem som reiser i privat ærend. Hver tredje av dem sier at det de bruker mest tid på, er å snakke med andre passasjerer. Å være sammen på reisen blir en del av reisens kvalitet, og dette har en egenverdi.

Den siste dimensjonen ved reisens innhold dreier seg om å lese bøker, aviser eller blader, og høre på radio og musikk. Dette har også et rekreativt element i seg, men fordrer en større grad av egeninnsats, det være seg intellektuelt eller emosjonelt, enn det å sove og se på utsikten.

Er man på en reise i forbindelse med et kurs eller en konferanse, bruker nesten halvparten mesteparten av tiden på arbeid. De som er på arbeidsreise bruker også mye tid på arbeid, og hver fjerde av dem sier at de får godskrevet reisetiden som arbeidstid. Er man på ferie-, fritids- eller annen privat reise er det egenaktiviteter av forskjellige slag som opptar en under reisen.

Reisetid er aktivitetstid

Variasjonene i aktiviteter ser imidlertid ikke ut til å ha noen særlig betydning for hvordan passasjerene vurderer kvaliteten på reisetiden. Bare 10 prosent av passasjerene synes at reisetiden var bortkastet, og det er ingen signifikant forskjell mellom gruppene av reisende. En stor majoritet både av dem som reiser i privat ærend og de arbeidsrelaterte reisene, inkludert de rene arbeidsreisene, sier at de har fått brukt reisetiden. Det betyr at dersom det er ønskelig for de reisende, er det en ganske stort potensial for å øke "brukbarheten" av reisetiden.

Bedre teknisk tilrettelegging for bruk av informasjons- og kommunikasjons-teknologi er et hjelpemiddel for å få til dette. Omtrent en tredjedel av dem som er på arbeids- eller arbeidsrelaterte reiser sier at det som har hindret dem i å bruke reisetiden slik de hadde ønsket, er manglende nettverk eller dårlige løsninger for PC og liknende utstyr. Oppfatningen om at reisetiden kan brukes er ikke bare knyttet til arbeid, men også til de andre aspektene ved reisen, som rekreasjon og sosiale aktiviteter.

Svært få av passasjerene betrakter reisetiden ombord på toget som dødtid. For de aller fleste har reisetiden et innhold; det være seg av produktiv, rekreativ, underholdningsmessig eller sosial art. Denne oppfatningen er interessant ved vurderingen av reisetid. Siden det fins få undersøkelser av denne typen, vil det være av stor interesse å få gjort tilsvarende undersøkelser på andre transportmidler for å sammenlikne "brukbarheten" av reisetid på tvers av transportmidlene.